

Evo vrlo zanimljivog, empirijskog teksta o otrovnim hrancima koji je napisao naš Rade Gašić. Tekst je objavljen u časopisu Fungi Planet.

Å ibovi - selo u kojem svi jedu hrancike!

Å ibovi, malo seoce od svega desetak kuća, nalaze se u srcu planine Lisine na nekih 1200 metara nadmorske visine. Kuće su razbacane po rubovima dolina koje su izvajali i zaoblili tercijarski glečeri tako da komšija jedva može da "dovikne" komšiju. Oko sela se nalaze stogodišnje šume smrčee, jele, bora i bukve ispresjecane velikim planinskim livadama, jer se ovdje stanovništvo odvajkada bavilo stočarstvom. Još kao mladić od 20-ak godina upoznao sam se sa tim gostoljubivim i srdačnim gorštacima, a naročito sa Šika Radom, krepkim starcem od preko sedamdeset godina, a sa sve i jednim zubom u glavi. Jednog lijepog aprilskog dana odem u Å ibove i uz put uberem 10-12 smrčaka (Morchella deliciosa) iako sam se trudio da pronađem još koji - višje ih nije bilo. Odlučio sam da odem do Šika Rade i da ga pitam da li je on negdje višao takve gljive i kako je moguće da ih nema višje kod ovakve šume.

Radu sam zatekao kako sjedi na pragu svoje kuće. Kad me je ugledao, starac se ozario i srdačno me pozdravio. Sjedio sam na jednu klupicu ispred njega, odmah mu pokazao smrčike i upitao ga je li kada višao takve gljive, a on mi je odgovorio kako su to šmrljci i kako ih je nekada bilo koliko hoćeš, toliko da ih je narod sušio i prodavao vrećama otkupnoj stanici u Podražnici ali ih nisu znali brati kako valja već su ih šupali iz korijena pa su se tako iskorijenili i česad možeš našti ni da u tavici uprašiš, nego imaš tamo ispod onog bora bukovih šmrljaka pa možeš njih ubrati." Kakav ti bukovi šmrljak, pa oni uopšte ne rastu ispod bukava? " Ne rastu ali mi ih ovde tako zovemo da ih razlikujemo od onih pravih, ajde da vidiš."

Odmah sam u smeđoj smrčuranoj grudvici prepoznao rani hranc (Gyromitra esculenta) sa velikim iznenađenjem upitao sam ga - Nisi valjda ovo jeo? Pa oni su otrovni? Na to će Šika Rade sa nevjericom " Boga mi imenjače, mi ih svi ovdje jedemo i nikad nikom nije našta bilo, evo meni je 76 godina a još se nisam otrovo."

E kad je Šika Rade došivio tolike godine i pored toga što je jeo bukove šmrljke odlučim i ja da ih probam. Mogu vam reći da su vrlo ukusni ali sam ipak odlučio da ih višje ne jedem, kako zbog toga što kod mikologa vlada podijeljeno mišljenje o tome što uzrokuje trovanja hrancima (da li su to kumulativna svojstva otrovne materije - gyromitrina ili neki ljudi ne posjeduju u svom organizmu enzime koji razgrađuju gyromitrin) tako i zbog toga što su ove gljive veoma rijetke.

U svakom slučaju bolje ih je ne jesti već ih ostaviti na ukras prirode i radost gljivara istraživača kad naiđu na ovu neobičnu gljivu. Unatoč svemu rečenom nisam odolio da ne probam veliku moždanicu (Gyromitra gigas) i jesenji hranc (Gyromitra infula), koji također kod nas rastu. Bili su veoma ukusni ali sam i njih jeo samo jednom.

http://i231.photobucket.com/albums/ee85/smurf_foto/Gyromitraesculenta.jpg
Gyromitra esculenta

http://i231.photobucket.com/albums/ee85/smurf_foto/Gyromitra_gigas_1.jpg
Gyromitra gigas

http://i231.photobucket.com/albums/ee85/smurf_foto/Gyromitra_infula_1.jpg
Gyromitra infula

=====